

Sygn. akt III UK 57/18

POSTANOWIENIE

Dnia 12 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z odwołania B.S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J.

o emeryturę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 12 grudnia 2018 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23 listopada 2017 r., sygn. akt III AUa [...] /17,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 24 stycznia 2017 r. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. z dnia 25 listopada 2016 r. i przyznał B.S. prawo do emerytury od wskazanej daty, stwierdził brak odpowiedzialności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i zasądził od organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z dnia 23 listopada 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] w pkt I zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie; w pkt II nie obciążył wnioskodawcy kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawca zarzucił naruszenie prawa materialnego - art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w

sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze

Mając powyższe na uwadze, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] i oddalenie apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w J. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z 24 stycznia 2017 r., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz w obu przypadkach, o zasądzenie od strony przeciwnej na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił koniecznością dokonania wykładni przepisów prawnych dotyczących wykonywania pracy w warunkach szczególnych osób pracujących w naprawczych warsztatach samochodach w charakterze blacharzy, spawaczy i lakierników samochodowych. Rozstrzygnięcia wymaga kwestia, czy dopuszczalne jest przyjęcie, iż wykonywanie przez spawacza - lakiernika samochodowego prac w tych zawodach może być połączone z wcześniejszym wykonywaniem przez taką osobę prac blacharskich mających charakter przygotowawczy, ale bez których to prac niemożliwe byłoby wykonywanie dalszych prac naprawczo - remontowych, w szczególności przy uwzględnieniu specyfiki zatrudnienia pracownika w małym warsztacie naprawczym, o niewielkiej ilości osób pracujących. Wyjaśnienia wymaga również fakt czy w sytuacji narażenia pracownika wykonującego prace blacharsko - spawalniczo-lakiernicze na czynniki szkodliwe takie same jak pracownika spawacza - lakiernika w tym samym warsztacie naprawczym nie następuje niczym nieuzasadnione zróżnicowanie tych stanowisk pracy w zakresie przyszłych uprawnień do wcześniejszej emerytury.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jednym z koniecznych elementów skargi kasacyjnej jest, jak wynika z art. 398⁴ § 2 k.p.c., wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się, jak wielokrotnie wyjaśniano w orzecznictwie Sądu Najwyższego, z przesłankami rozważanymi przez ten Sąd podczas tzw.

„przedsądu”, a więc na posiedzeniu, którego przedmiotem jest przyjęcie lub odmowa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Przesłanki te określone są w art. 398⁹ § 1 k.p.c. i tylko one podlegają badaniu w tej fazie postępowania, a przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania następuje wtedy, gdy zachodzi choćby jedna z nich. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania winno zatem koncentrować się na wykazaniu istnienia takiej przesłanki, przy czym treść tego uzasadnienia nie może być dowolna, bo konieczne jest oparcie jej na argumentacji jurydycznej.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, nie można jednak uznać, że skarżący zdołał wykazać istnienie tej przesłanki.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych. Wątpliwości te i rozbieżności należy przytoczyć, przedstawiając ich doktrynalne lub orzecznicze źródła (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; czy z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 424365 i 1652383). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga ponadto przytoczenia i poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego. Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2012 r., III SK 29/12, LEX nr 1238124).

Wymagań tych nie spełniają pytania o to, „czy dopuszczalne jest przyjęcie, iż wykonywanie przez spawacza - lakiernika samochodowego prac w tych zawodach może być połączone z wcześniejszym wykonywaniem przez taką osobę prac blacharskich mających charakter przygotowawczy, ale bez których to prac niemożliwe byłoby wykonywanie dalszych prac naprawczo - remontowych, w szczególności przy uwzględnieniu specyfiki zatrudnienia pracownika w małym warsztacie naprawczym, o niewielkiej ilości osób pracujących” oraz „czy w sytuacji narażenia pracownika wykonującego prace blacharsko - spawalniczo-lakiernicze na czynniki szkodliwe takie same jak pracownika spawacza - lakiernika w tym samym warsztacie naprawczym nie następuje niczym nieuzasadnione zróżnicowanie tych stanowisk pracy w zakresie przyszłych uprawnień do wcześniejszej emerytury”. Z takich pytań nie wynika bowiem nawet, jakie konkretne przepisy prawa wymagają wykładni, a tym bardziej, jakie wątpliwości interpretacyjne wywołują.

Niezależnie od tego przypomnieć należy, że w judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że przewidziane w art. 32 w związku z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do emerytury w niższym niż określony w art. 27 tej ustawy wieku emerytalnym jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (por. między innymi wyroki z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 81; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 328; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 13 listopada 2008 r., II UK 88/08, niepublikowany; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022). Skoro przepisy art. 32 ust. 2 i 4 ustawy o emeryturach i rentach w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. uznają za pracę w szczególnych warunkach wyłącznie zatrudnienie przy pracach o

znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, to oznacza to, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku) lub periodyczne (okresowe), a nie stałe świadczenie pracy w warunkach narażających na szybszą utratę zdolności do zarabkowania wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07 i z dnia 8 czerwca 2011 r., I UK 393/10). Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75; z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152 i dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638). Nie jest dopuszczalne uwzględnianie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika. Od tej reguły istnieją odstępstwa. Pierwsze z nich dotyczy sytuacji, kiedy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część (immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022 oraz z dnia 11 marca 2009 r., II UK 243/08 i tam powołane

wcześniejsze orzecznictwo). Drugie odstępstwo dotyczy przypadków, kiedy czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia mają charakter incydentalny, krótkotrwały, uboczny (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 oraz z dnia 22 kwietnia 2009 r., II UK 333/08, LEX nr 1001310).

To, jak z tego punktu widzenia zakwalifikować konkretne czynności danego pracownika zależy od ustaleń faktycznych w danej sprawie, co wyklucza możliwość tworzenia przez Sąd Najwyższy ogólnych i uniwersalnych standardów interpretacyjnych w tym zakresie.

Sąd Najwyższy wyjaśniał już także, iż dla stwierdzenia, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów prac wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 325; z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 329; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, LEX nr 483283; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 i z dnia 24 marca 2009 r., I PK 194/08, LEX nr 528152). Decydującą rolę w analizie charakteru pracy z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość zakwalifikowania jej pod którąś z pozycji wspomnianego załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów. W świetle art. 32 ust. 2 w związku ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pracami w szczególnych warunkach nie są bowiem wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z czynnikami niekorzystnymi (szkodliwymi) dla zdrowia pracownika, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tymże rozporządzeniu, a konkretnie w jednym z wykazów stanowiących załączniki do owego rozporządzenia. Nie można zatem uznać, że nadal istnieje potrzeba wyjaśnienia problemu poruszonego w drugim pytaniu skarżącego.

Skarżący nie zdołał więc przekonać o potrzebie rozpoznania jego skargi

przez Sąd Najwyższy, wobec czego z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało postanowić jak w sentencji.